

ForMotion™
ORTOPEDTEKNIK

Information om amputation och benprotes

ForMotion Ortopedteknik

ForMotion Ortopedteknik är ett av Sveriges främsta ortopedtekniska serviceföretag.

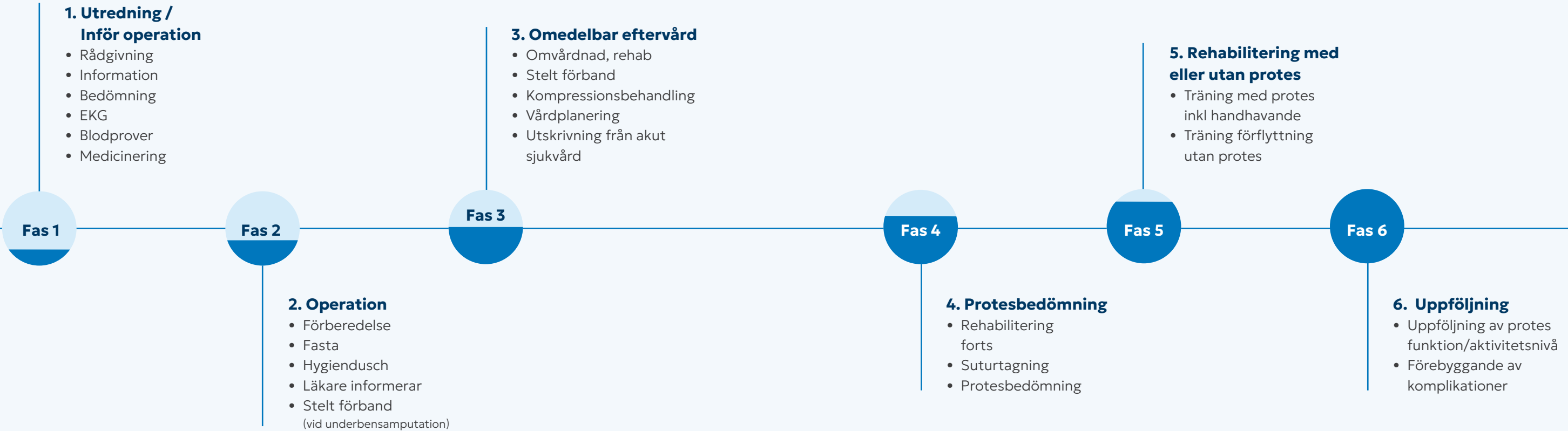
I grunden handlar allt vi gör om att hjälpa människor till ett rörligare liv. Vårt dagliga fokus handlar om att skapa oberoende och livskvalitet för personer med rörelserelaterade problem.

Varje år utförs ungefär 3 000 benamputationer i Sverige. Svårläkta sår och smärta i kombination med kärlsjukdom och /eller diabetes är den vanligaste orsaken till en amputation av ett ben. Andra anledningar till amputation är trauma, infektion och cancerdiagnoser. Ibland är benamputationen en akut och nödvändig åtgärd för att rädda liv. Många patienter med smärtor och gångsvårigheter före amputation beskriver livet efter ingreppet som positivt med mindre smärta och förbättrad möjlighet till ett självständigt liv.

“Många patienter med smärtor och gångsvårigheter före amputation, beskriver livet efter ingreppet som positivt med mindre smärta och förbättrad möjlighet till ett självständigt liv.”

Vårdförlopp efter benamputation

Översikt

Nedan tidsangivelser kan variera.

Fas 1 Utredning/Inför operation	Förberedelser inför operationen kan variera men består oftast av: EKG, blodprover och smärtlindring.
Fas 2 Operation	Föregås av fasta och hygiendusch. Läkare redogör för vad man planerar att göra för typ av operation och markerar vilket ben som ska opereras. Ett stelt förband ORD/alternativt gips appliceras direkt i anslutning till operationen.
Fas 3 Dag 1-5 Eftervård	Läkaren kommer och berättar hur operationen har gått. Det stela förbandet är på dag och natt. ORD luftas 3 ggr/dag 15-30 minuter. Ortopedingenjör/proteskoordinator besöker dig på avdelning med information om kompressionsbehandling av stump och protesinformation. Rehabilitering påbörjas av fysioterapeut: träning i säng, sitta på sängkant, överflyttning, stå med hjälpmedel.
Fas 4 Dag 1-14 Utskrivning, tidig rehabilitering	Omvårdnad av stumpan (inklusive ödemkontroll, muskelstärkande träning och kontrakturprofylax). Utskrivning till rehabiliteringssjukhus eller till eget boende. Ortopedingenjör eller proteskoordinator påbörjar kompressionsbehandling av stumpan med Össur post-op liner eller strumpa. Används enligt schema. Fortsatt träning med stöd av fysioterapeut eller självständigt. Arbetsterapeut utreder eventuella behov av hjälpmedel och anpassningar i hemmet samt provar ut en rullstol med amputationsstöd för ditt amputerade ben.
Dag 14-20 Dag 21-28 Återbesök	Ortopedingenjör/proteskoordinator följer upp kompressionsbehandling och byter storlek på post op linern vid behov. Återbesök till akutsjukhusets ortopedmottagning för uppföljning av sårhäkning och stygntagning. Ibland tas stygnen bort i hemmet av distriktssköterska eller på din vårdcentral. I samband med återbesöket på ortopedmottagningen görs en första protesbedömning tillsammans med läkare, ortopedingenjör och fysioterapeut från Gåskolan.
Fas 5 Dag 28 Rehabilitering med protes	När protesbedömning är gjord och du fått klartecken för protestillverkning blir du kallad till en av ForMotion Ortopedtekniks ortopedtekniska kliniker. Ibland kan man behöva mer tid för sårhäkning eller för att kropp och själ ska återhämta sig. Du kan då bli kallad för en sekundär bedömning av rehabilitering och protesbehov på Gåskolan. Där träffar du läkare, ortopedingenjör och fysioterapeut från specialistrehab. Första protesprovningen görs oftast 40-60 dagar efter amputation för att därefter fortsätta med träning på gåskolan innan du får med dig proteserna hem.
Fas 6 Uppföljning	När din rehabilitering är avslutad på Gåskolan kommer du att fortsätta följas upp av proteskoordinator på ForMotion Ortopedteknik. Du kommer att kallas 1-2 ggr/år för kontroll av din protes och din aktivitetsnivå.

Fas 1: Utredning / Inför operation

Innan beslut:

Innan amputation genomförs har de flesta genomgått en kärlutredning för att säkerställa optimal blodtillförsel och/eller fått behandling för sårsläkta sår. De flesta har varit på en fotsårsmottagning och träffat ett team med olika kompetenser för att optimera läkningsprocessen.

Beslut om operation:

Att ställas inför beslutet att amputera sitt ben upplevs ofta som svårt eftersom det kommer att innebära en förändrad livssituation. Läkare och övrig vårdpersonal kan hjälpa dig med dina frågor, så att du känner dig trygg inför operationen. Det finns också möjlighet att få träffa en person som genomgått en amputation och varit i en liknande situation. Du kan också kontakta oss på ForMotion Ortopedteknik för att få träffa en ortopedingenjör eller proteskoordinator och ställa frågor om benproteser och rehabiliteringsprocessen.

Efter att du och läkaren tagit beslut om att en benamputation behöver genomföras bestäms vilken amputationsnivå som ger bäst förutsättning för sårsläkning. Målet är att bevara så mycket som möjligt av benet. Studier har visat att en amputation på sikt leder till ökad livskvalitet för de flesta då smärtan avtar och förmågan att vara aktiv förbättras, både för dem med och utan benprotes.

Fas 1 Förberedelser inför operationen (kan variera men oftast består den av):

- Smärtlindring
- Blodprover, EKG

Tillsammans med läkare planeras typ av smärtlindring under och efter operation samt åtgärder för att minska risken för sårinfektion.

Du kan själv optimera förutsättningarna för att sårsläkning och rehabilitering efter operationen ska gå så bra som möjligt genom att:

- Hålla blodsockret på en bra nivå (kan vara svårt i samband med en pågående infektion).
- Få i dig bra näring.
- Vara i god fysisk kondition.
- Avstå från rökning.

Fas 2: Operation

Fasta enligt sjukhusets rutiner.

- Diabetiker brukar få glukosdropp & insulin.

Hygienåtgärder enligt sjukhusets rutiner:

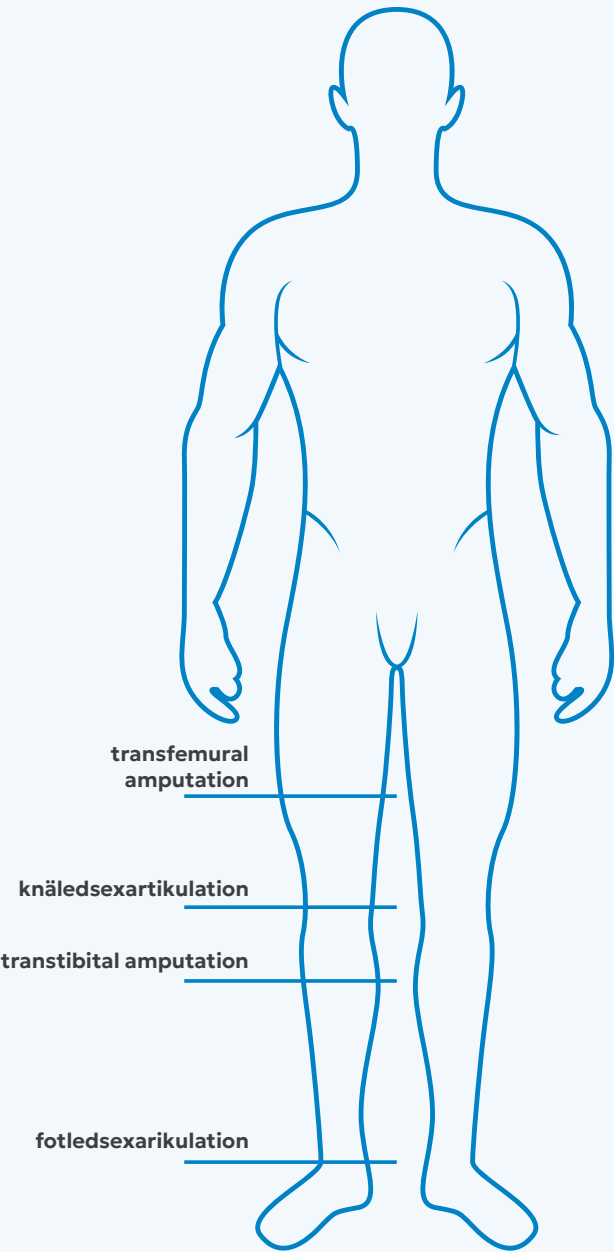
- Dusch kvällen innan och efterföljande morgon
- Rena sängkläder samt ren patientskjorta.
- Opererande läkare förklarar vad som är planen för operationen och hen markerar också vilket ben som ska opereras.
- Förebyggande antibiotika ges ofta för att minska risken för sårinfektion efter operationen.

Fas 3: Omedelbar eftervård

Om du genomgått en underbensamputation får du ett stelt förband* på det amputerade benet direkt efter operationen. Detta görs för att skydda din stump och minska risken för felställning i knäleden.

Rekommendationen är att förbandet ska användas dygnet runt de första dagarna efter operationen. Är du amputerad ovanför knät är benet omlagt med lindor.

***Se separat broschyr för ORD (Össur Rigid Dressing)**

Fas 3: Omedelbar eftervård

Läkaren besöker dig och berättar hur operationen har gått. Passa på att ställa dina frågor direkt till läkaren om möjligt. Det är viktigt att du börjar äta ordentligt och att blodsockret ligger på en bra nivå för optimal sårhäkning.

Rehabiliteringen börjar direkt efter operationen! Allt du gör på sjukhuset är träning för att kunna återgå till vardagen. Det är viktigt att komma upp ur sängen så fort som möjligt, hela kroppen mår bra av det. För att forma din stump inför eventuell protesförsörjning påbörjas kompressionsbehandling med Iceross Post-op liner* eller kompressionsstrumpa. När kompressionsbehandling är påbörjad används stelt förband endast nattetid vid behov. Val av kompressionsbehandling görs utifrån amputationsnivå och behov. Kompressionshjälpmedlet provas ut av din ortopedingenjör/proteskoordinator eller av en fysioterapeut.

**Se separat broschyr*

Rehabilitering på sjukhuset

Du träffar en fysioterapeut och en arbetsterapeut som kommer stötta dig med träning och de hjälpmedel du behöver på sjukhuset, men också för att du ska kunna bli så självständig som möjligt. Nu påbörjas en planering och bedömning av vad som krävs för att du ska klara dig hemma. Kontakt tas eventuellt med hemtjänst/biståndshandläggare, hemrehabteam osv.

Utskrivning från akutsjukhus

Efter en tid på akutsjukhus är det dags att ta nästa steg. Vanligtvis skrivs man ut till en rehabiliteringsklinik eller geriatrisk klinik där rehabiliteringen och omvårdnaden fortsätter. På kliniken följer man upp sårhäkningen och du får möjlighet att återhämta dig efter operationen. Här fortsätter du träna med fysioterapeut och på egen hand med målet att du ska bli så självständig som möjligt.

Fysioterapi

- Träna förflyttningar: sitta på sängkanten, flytta över till rullstol, toalett, etc.
- Träna att stå på det friska benet med stöd av gånghjälpmedel.
- Träna rörligheten i knän och höfter för att undvika att bli stel i lederna.
- Du får ett träningsprogram med övningar för att stärka musklerna och mjuka upp lederna. Det är bra om du försöker träna efter det så ofta du kan. All träning kommer att göra dig starkare och bättre förberedd för hemkomst med eventuell benprotes.

Arbetsterapi

- Utreder dina eventuella behov av hjälpmedel och anpassningar i hemmet. Behov av hjälpmedel som duschpall/badbräda, toalettförhöjningar samt eventuell hjälp att få bort trösklar för att komma fram med rullstol i hemmet utreds.
- Provar ut en rullstol med amputationsstöd för ditt amputerade ben.
- Tränar förflyttningar mellan rullstol och toalett/säng.

Fas 4: Protesbedömning

- Återbesök och första protesbedömning.
- Efter 3-4 veckor blir du kallad till ortopedmottagningen för att ta bort stygnen. En första bedömning görs för protes, oftast av ett team* bestående av specialistläkare, ortopedingenjör eller proteskoordinator och fysioterapeut från Gåskolan.
- Om såret på ditt amputerade ben är läkt och du känner dig redo och motiverad att ha protes påbörjas tillverkningen. Ibland kan man behöva mer tid för sårhäkning eller för att kropp och själ ska återhämta sig. Du blir då kallad för en sekundär bedömning.

***Skillnader i upplägget kan förekomma mellan sjukhusen och från patient till patient.**

Fas 5: Rehabilitering med protes

Rehab på Gåskola och inom primärvård

På Gåskolan finns ett team, ofta bestående av fysioterapeuter, arbetsterapeuter, psykolog och läkare, som alla har kunskap om amputerade patienter och den rehabilitering som krävs. Du får träffa detta team vid första besöket. Här görs en plan för hur rehabiliteringen ska fortlöpa och vilket mål du vill uppnå med och utan protes.

För att få en protes behövs bla:

- Att såret läker som det ska.
- Att du är motiverad och vill ha en protes.
- Att du klarar att sitta själv och vara delaktig i förflyttningar.
- Att du har god rörlighet i knä och höft.
- Att du har styrka i armar och händer.
- Att du kan resa dig upp på det friska benet och stå med hjälp av gånghjälpmedel (gäller framförallt om du är amputerad över knät).
- Stödfunktioner vid särskilda behov (hemtjänst, anhörig, hemrehab, o.s.v.).

Vad är en protes?

Det finns människor i alla åldrar och olika livssituationer som använder proteser. En protes är ett hjälpmedel som ersätter en del av den funktion som en förlorad kroppsdel har haft t.ex. en fot.

En benprotes är alltid individuellt utformad och anpassad. Hur den ska se ut och vilka funktioner den har beror på dina förutsättningar och aktivitetsnivå. I vissa fall finns möjlighet till att få en protes för att öka balans i sittande position eller om det är kosmetiskt viktigt att det ser ut som att man har två ben.

Protestillverkning

När protesbedömningen är gjord tillsammans med dig och teamet blir du kallad till en av ForMotion Ortopedtekniks ortopedtekniska kliniker för att påbörja tillverkningen av din första protes. Vi väljer den mest lämpliga tillverkningsmetoden utifrån dina individuella förutsättningar och aktivitetsnivå.

ForMotion Ortopedteknik tillhör Össur Clinics, en kedja av ortopedtekniska serviceföretag som finns i flera länder och städer, bl.a. alla skandinaviska länder. Serviceutbudet, kompetensen och produktkunskapen är under ständig utveckling i företaget. Företaget har dina behov och vår uppdragsgivare i åtanke för att uppnå bästa möjliga funktionalitet för dig med protes.

Direct Socket:

Denna tillverkningsmetod innebär att proteshylsan gjuts direkt på ditt amputerade ben, vilket ger en väldigt god passform. För dig som patient tar ett sådant besök ca 3 timmar, och protesen blir oftast färdig samma dag.

I den postoperativa modellen, som ForMotion Ortopedteknik också har varit ledande att införa som standard på svenska sjukhus, har "Direct Socket" varit en viktig del i att förkorta

rehabiliteringstiden samt protesförsörja fler patienter. Fördelen är också färre besök och att större del av tiden går åt till direktkontakt med dig som patient för att optimera din protesfunktion. "Direct Socket" har i studie på protesbärare visat sig ge både nöjdare protesanvändare samt högre servicenöjdhet.

Ibland används andra metoder som exempelvis gipsavgjutning eller scanning. Om du är underbensamputerad innebär det att du har din knäled kvar och att protesen sitter runt ditt underben. Är du amputerad ovanför knät eller genom knät får du en hylsa som slutar uppe vid ljumsken och har en mekanisk knäled. Om allt fungerar bra brukar besöket avslutas med att du får komma upp och belasta på den nya protesen och prova att ta dina första steg i barren eller med gåbord.

Ta gärna med ett par lämpliga stabila promenadskor till detta besök

Fas 6: Uppföljning

Rehab på Gåskola och inom primärvård

På Gåskolan tränar du individuellt eller i grupp. När du blir mer van att hantera din protes och kan förflytta dig på ett säkert sätt kan rehabiliteringen förflyttas till din hemmiljö. Detta görs i samarbete med primärvården och hemrehabilitering. Syftet är att du ska bli van att använda och gå med protes i din vardag.

Under träningen på Gåskolan kommer ortopedingenjörer från ForMotion Ortopedteknik dit för att se hur du fungerar med din protes. Ibland behöver det göras justeringar för att öka komforten i hylsan eller ändra inställningarna för att uppnå en säker funktion av protesen.

När du har avslutat din rehabilitering på Gåskolan kommer du fortsatt följas upp av handläggare på ForMotion Ortopedteknik. Du kommer att kallas in 1-2ggr/år för kontroll av din protes och din aktivitetsnivå. Med ditt samtycke registreras data om din amputation i ett nationellt register som kallas Swedeamp amputations- och protesregister.

Du är alltid välkommen att ringa och boka tid hos ForMotion Ortopedteknik om det är något med din protes som inte fungerar.

Kurator eller Kontaktperson från exempelvis RTP:

Du har kanske många tankar och funderingar om din nya situation eller känner sorg, oro och nedstämdhet. Det finns möjlighet att prata med en kurator eller komma i kontakt med en person som är amputerad för att få en inblick i hur livet är som amputerad.

- Personskadeförbundet RTP
- coaching@rtp.se
- Vårdguiden 1177
- Övrig information av intresse:

ORD

Post-Op liner

